

HET VERTREK VAN SHELL EN HET GURE NEDERLANDSE VESTIGINGSKLIMAAT

Na Unilever vertrekt ook het hoofdkantoor van Shell naar het Verenigd Koninkrijk. Hoe erg is het dat multinationals Nederland de rug toekeren? Een overwinning op het neoliberalisme, een bevesti-

ging van het allengs krimpande Nederland of een triomf van roerige beleggers? Het lijkt erop dat een mengsel van factoren en omstandigheden de ondernemingsleiding van Shell bevestigd heeft gemaakt voor het pleidooi van bepaalde beleggers om te vertrekken uit Nederland. Een cocktail van beperkte wendbaarheid door een complex besluitvormingsproces, een duale (aandelen) structuur, de toenemende moralisering van de Nederlandse politiek en natuurlijk het

gedoe rondom de door het kabinet-Rutte III beloofde afschaffing van de dividendbelasting. Maar wat op de achtergrond zeker ook heeft meegespeeld, is de uitspraak van de rechtbank in Den Haag dat Shell de CO₂-uitstoot versneld en drastisch terug moet brengen. Natuurlijk had Shell nog meer en sneller kunnen acteren op duurzaamheid, anderzijds heeft men geenszins stilgezeten. Het vertrek van Shell is zuur voor de BV Nederland. De gevolgen zullen op de middellange termijn merkbaar en voelbaar zijn. Het binden van bedrijven aan Nederland gaat immers niet vanzelf. Het wordt guurder in Nederland. Laten we hopen dat het kabinet met het fonkelnieuwe regeerakkoord ook voldoende doet voor het Nederlandse vestigingsklimaat. Nederland mist op dit moment in ieder geval een duidelijke visie op het industriebeleid. De toenemende moralisering van de

Nederlandse politiek en de versplintering in de Tweede Kamer helpen daarbij niet.

Wat mij overigens heeft verbaasd, is dat – met Brexit in het achterhoofd – Nederland (en Europa) er niet in is geslaagd Shell en Unilever in het huidige tijdsgewricht te behouden. Het lijkt allemaal wat dubbel. Als het belang van de aandeelhouder de enige maatstaf is en de aandeelhouder de baas, dan kunnen andere waarden als het milieu, morele overwegingen, werkplezier, de solidariteit tussen bevolkingsgroepen, duurzaamheid van de onderneming et cetera, gemakkelijk in het geding komen. Het Angelsaksische model is tegelijkertijd dynamisch en goed in staat om zichzelf continu te vernieuwen. In een Angelsaksisch model kunnen aandeelhouders met hun invloed in de algemene vergadering makkelijker zaken afdwingen, bijvoorbeeld ESG-onderwerpen. In het Europese Rijnlandse model houden we rekening met alle stakeholders, zoals werknemers, klanten, leveranciers en zelfs de samenleving als geheel. Het pleidooi voor *purpose* past daarom beter bij het Rijnland. Tegelijkertijd faciliteert het Rijnlandse model de overlegcultuur, zorgt het vaak voor een trage besluitvorming en soms zelfs voor besluiteloosheid.

Inmiddels weten wij dat financiële prikkels alleen niet voldoende zijn. Er zijn andere waarden nodig die de economie in de juiste richting sturen. Tegen die achtergrond is het wat mij betreft opvallend dat ExxonMobil, dat opereert vanuit een Angelsaksische context, op zijn beurt laatst drie NGO-commissarissen in de board heeft benoemd. Het lijkt wel of governance in Nederland zich nog verder moet settelen op dit thema.

Hugo Reumkens is advocaat en partner bij Van Doorne NV. Hij schrijft deze column op persoonlijke titel.

